

Zápis z porady knihoven s povinným výtiskem a nabídkovou povinností

dle zákona 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích, 320/2002 Sb. o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů ve znění Vyhlášky MK ČR 156/2003 Sb., konané v Národní knihovně České republiky v Praze Hostivaři, **6. 10. 2022** od 10.30 h do 14 h.

Program:

10:30 1. část „Co připravuje Národní knihovna“

Mgr. Lenka Maixnerová, sekce Knihovní fondy a služby NK ČR – Registr českých knih aneb nová forma spolupráce se zástupci nakladatelů v ČR

Marcela Turečková, ředitelka Svazu českých knihkupců a nakladatelů – Činnost SČKN i z pohledu spolupráce s knihovnami

Mgr. Eva Knollová, Oddělení mezinárodních agentur NK ČR – ISBN pro knihovny s právem PV (AQ ISBN ISMN PV)

12:00 – přestávka

12:30 – 2. část

Bc. Michal Záviška, Odbor doplňování fondů NK ČR – Legislativa povinného výtisku na Slovensku

RSDr. Zdeněk Matušík, Oddělení studoven NK ČR – Návrh novely autorského zákona, problémy týkající se knihoven (paměťových institucí a vědy a výuky)

Mgr. Kristýna Ljubková, Oddělení doplňování domácích dokumentů NK ČR – Když nakladatel zapomene... Evidence vymáhání povinných výtisků v NK ČR

Mgr. Anna Vandasová, Odbor správy fondů NK ČR – Problematika povinného výtisku z hlediska správy fondů

Anděla Prchlíková, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje – Problematika PV a NP (diskuze)

Přítomno celkem 28 osob (dle prezenční listiny):

Národní knihovna ČR: Mgr. Olga Zeinertová, Mgr. Martin Žížala, RSDr. Zdeněk Matušík, Mgr. Lenka Kozlová, PhDr. Hana Nová, Mgr. Anna Vandasová, Bc. Michal Záviška, Theresia Bousková, DiS., PhDr. Jarmila Škočová, Mgr. Kristýna Ljubková, Milan Valden,

Moravská zemská knihovna: Mgr. Ludmila Pohanková, Miluše Štemberková,

Vědecká knihovna v Olomouci: Mgr. Kateřina Adamová,

Městská knihovna v Praze: Mgr. Jana Krpatová, Bc. Ladislav Lukavský,

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích: Marie Lukášová,

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně: Bc. Marie Majerová,

Krajská knihovna v Pardubicích: Bc. Lenka Štěpánová,

Krajská vědecká knihovna Liberec: Mgr. Hana Veličková, Mgr. Tereza Neužilová,

Severočeská vědecká knihovna: Bc. Denisa Szaffnerová,

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje: Mgr. Daniel Bechný, Mgr. Anděla Prchlíková, Miroslava Dvorová,

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové: Mgr. Klára Lukešová,

Knihovna Akademie věd ČR: Mgr. Kateřina Weissová,

Svaz českých knihkupců a nakladatelů: Marcela Turečková.

Nepřítomni:

Knihovna Národního muzea

Krajská knihovna Karlovy Vary

Krajská knihovna Vysočiny

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Národní technická knihovna

Parlamentní knihovna

Středočeská vědecká knihovna v Kladně

Poradu pro 28 účastníků zahájil Bc. Michal Závíška (ředitel odboru doplňování fondů Národní knihovny ČR) a přivítal přítomné knihovníky v příjemném prostředí Centrálního depozitáře v Hostivaři. Poté předal slovo předsedovi sekce pro akvizici SDRUK Mgr. Danielu Bechnému, který uvedl hlavní body programu.

Mgr. Lenka Maixnerová

Registr českých knih aneb nová forma spolupráce se zástupci nakladatelů v ČR

Spolupráce se zástupci nakladatelů (vydavatelů) probíhá formou nabídky služeb čtyř agentur:

Národní agentura ISBN v ČR, Národní agentura ISMN v ČR, Národní agentura CIP při NK ČR, Národní agentura ISSN při NTK. Hlavními zástupci nakladatelů jsou Svaz českých nakladatelů a knihkupců, Unie vydavatelů ČR, Asociace vydavatelů audioknih, Cech nakladatelů, Asociace malých nakladatelů a knihkupců a Asociace online vydavatelů. Existuje několik centrálních databází (platform) pro českou knižní a časopiseckou produkci. Pod NK ČR funguje databáze Česká národní bibliografie, Ohlášené knihy a Adresář nakladatelů. SČKN nabízí Databázi České knihy a časopis Knižní novinky. MK ČR spravuje Databázi periodického tisku pro veřejnost a NTK má Národní databázi ISSN.

Vzájemná kooperace těchto platform dosud spíše nebyla. Proto v současné době probíhá snaha o zlepšení spolupráce mezi knihovnami a zástupci nakladatelů (vydavatelů). Jejím hlavním cílem je vytvořit jednu centrální databázi pro českou knižní a časopiseckou produkci. Základním problémem je nejednotnost ve zpracování a kvalitě metadat. Také chybí důsledná kooperace, pružnější získávání informací o knihách, o povinných výtiscích apod. NK ČR proto připravuje novou platformu pro sdílení knihovních metadat. Z VISK-21 pro rok 2023 (Národní plán obnovy, 4.5.4 Digitalizace kulturního a kreativního sektoru) byl podán projekt s pracovním názvem Registr českých knih. V plánu je správa nakladatelských dat na jednom místě, použití metadatového formátu mezinárodní standard ONIX; věcné třídění BISAC / Thema s mapováním do předmětových hesel NK ČR a kategorií Konspektu; výstupní formát ONIX, MARC21, případně BIBFRAME. Pro začátek je do spolupráce s NK ČR zapojeno několik velkých institucí, jako např. Svaz českých knihkupců a nakladatelů, Městská knihovna Praha, Národní technická knihovna, Unie vydavatelů a další.

Kooperací knihoven, národních agentur, nakladatelů, distributorů a knihkupců, SČKN, MK ČR dojde k plnění strategického cíle v rámci pilíře III. Koncepte rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030, a to cíl: **důslednou kooperací a sdílením činností dosahovat maximální ekonomické efektivnosti poskytovaných služeb knihoven.**

Marcela Turečková

Činnost SČKN i z pohledu spolupráce s knihovnami

Tematicky navázala ředitelka SČKN a nejdříve představila tuto profesní organizaci, která existuje již od roku 1879. Svaz vznikl a dodnes funguje pod heslem „*Za účelem šíření českých knih a dodržování profesní etiky*“, což je jistě jedním z vláken, kterým je SČKN spojeno s knihovnami a staví ho do jedné řady, nikoliv jako konkurenci. Poté přiblížila hlavní činnosti své organizace: pracují v rámci vznikající legislativy, lobují za nulové DPH za knihy, chtějí podpořit nákup knih do školních knihoven, zveřejňují knižní žebříček za každý týden, měsíčně žebříčky e-knih audioknih, dělají akce na podporu knihy a čtení, např. katalog Nejlepší knihy dětem; pod jejich záštitou 35 let funguje Cena Jiřího Ortena pro autory do 30 let; skoro 10 let je vydávána Zpráva o českém knižním trhu; vychází časopis Knižní novinky (otištěním v něm dochází k plnění nabídkové povinnosti). Nepřetržitě probíhají jednání mezi knihkupci a nakladateli a výsledkem, který pomáhá oběma stranám, je projekt Dameknihu.cz. (oborový dárkový kupon na knížky). Samozřejmě probíhá spolupráce s NK ČR na Registru českých knih, který paní ředitelka osobně považuje za dobrý nápad. Doufá, že tento registr nakladatelům nabídne jedno místo, jediný formulář, který budou muset nakladatelé vyplnit a zvýší to tak jejich zájem o činnosti, které nyní musí při vydání publikace absolvovat u více agentur či na více platformách.

Mgr. Eva Knollová

AQ ISBN ISMN PV – ISBN pro knihovny s právem PV

Oddělení mezinárodních agentur vykonává funkci Národní agentury ISBN a ISMN v ČR pro systémy mezinárodního standardního číslování knih a hudebnin. Spolupracuje s Mezinárodní agenturou ISBN a ISMN a s dalšími národními a skupinovými agenturami. Produktem provozu systému je přidělení čísel ISBN jednotlivým titulům národní produkce, tvorba [databáze NAK](#) (adresář nakladatelů), [databáze ISN](#) (ohlášené knihy) a elektronický čtrnáctideník "O.K. – Ohlášené knihy a hudebniny". Přednášející začala konverzačně a položila do pléna otázku, jak dohledávají dlužný PV neperiodických publikací knihovny s právem na úplný povinný výtisk a krajské knihovny s právem na regionální povinný výtisk, zda je lepší nakladatel s ISBN/ISMN nebo bez, dokument s nebo bez ISBN/ISMN. Na toto téma se chvíli diskutovalo. Když to shrneme, hlavní knihovny NK ČZ, MZK, VKOL na tomto spolupracují srovnáváním záznamů nedodaných do jedné ze tří knihoven v bázi Národní knihovny (NKC) v rámci sdílené katalogizace (Cluster). U ostatních knihoven je časově náročné dohledávání prováděno ve všech dostupných akvizičních zdrojích, využíván je především SK ČR, zajímavostí je využití spolupráce akvizitérů s regionálními odděleními příslušných knihoven, např. excerpcí periodik. Dále bylo podrobněji představeno složení a struktura identifikátorů čísla ISBN a ISMN, jak vzniklo, k čemu slouží. Z čísla ISN se dá vyčíst identifikace dokumentu a nakladatele. Všechna přidělená ISBN a ISMN čísla se zveřejňují v databázi ISN. Z čísla ISBN/ISMN se nedá vyčíst, zda jsou knihy dotisky. U stejných ISN si může akvizitér pomáhat vyhledáváním v NAK, adresáři nakladatelů, dávat si pozor

a kontrolovat název, podnázev, počet stran, pořadí vydání, edici, vazbu. Při akvizici by velmi pomohlo, kdyby u sídla nakladatele byl i údaj o kraji (regionu) vydání. Na závěr jsme se dozvěděli, jaké existují „agenturní“ služby pro knihovny: ověření, zda čárový kód obsahuje ISBN/ISMN či nikoli, náhradní ISBN/ISMN, ověřování údaje o vydání, dodatečné přidělení ISBN/ISMN. Do budoucna oddělení plánuje: vyhledávání nakladatelů dle kraje, vyhledávání knih dle kraje vydání, centrální registr PV.

Bc. Michal Záviška

Legislativa povinného výtisku na Slovensku

Na Slovensku byl zákon o PV připravován od roku 2021, předložen byl na jaře 2022. S účinností od 1. 8. 2022 tedy platí [Zákon č. 265/2022 Z. z.](#), o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách). Kolega z NK ČR nám přiblížil hlavní odlišnosti v porovnání s naším českým zákonem. Liší se v mnoha zajímavých ohledech. Základní rozdíl je v tom, že neobsahuje jenom to, co obsahuje český zákon o povinném výtisku, ale i to, co obsahuje český tiskový zákon, takže se týká periodik i neperiodik a týká se i elektronických zdrojů. Jiným a podrobnějším způsobem definuje předmět povinného výtisku. V českém právu ho máme definovaný zejména u monografií velice vágně (je to dílo ve smyslu autorského zákona a je šířeno předem neurčenému okruhu osob). Na Slovensku jsou periodika i monografie definovány přesně. U monografií vyjmenovávají, kdy přesně to monografické dílo je předmětem povinného výtisku. U periodik zase vymezují, která periodika nejsou předmětem toho zákona o povinném výtisku. Definice jsou poměrně podrobné, takže některé věci, které nás trápí, jsou ve slovenském zákoně vyřešeny. Odlišným způsobem mají definované příjemce povinného výtisku. Nemají jenom jedno centrum a region, ale mají speciální příjemce povinného výtisku, co se týče odborné a vědecké literatury, kterou za tím účelem mají definovanou. Zajímavé je také, že subjekt, který má odevzdat povinný výtisk a odevzdá Slovenské národní knihovně (SNK) jeden fyzický povinný výtisk a k tomu odevzdá jeho elektronickou kopii v definovaném formátu, tak už ostatní povinný výtisk nemusí odevzdávat a SNK rozdistribuuje tuto elektronickou kopii mezi ostatní příjemce povinného výtisku. Na závěr jsme se dozvěděli ještě několik zajímavostí a proběhla diskuze.

RSDr. Zdeněk Matušík

Návrh novely autorského zákona – problémy týkající se knihoven (paměťových institucí a vědy a výuky)

Návrh byl předložen v říjnu minulého roku a dosud nebyl schválen. Jeví se, že na začátku roku by mohl být návrh schválen*. Do prezentace byl zahrnut výklad omezený na problémy týkající se knihoven a celkově paměťových institucí. Knihovny a paměťové instituce (instituce kulturního dědictví) získaly kvalitativně jedno oprávnění: § 39d Licence k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat k vědeckému výzkumu (tzv. vytěžování dat). **Do práva autorského nezasahuje:** a) vysoká škola, která jako součást své činnosti provádí vědecký výzkum, nebo právnická osoba, jejímž hlavním cílem je provádět vědecký výzkum nebo vykonávat vzdělávací činnost zahrnující rovněž vědecký výzkum, jestliže je vědecký výzkum této vysoké školy nebo právnické osoby prováděn tak, aby přístup k jeho výsledkům nebyl přednostně umožněn tomu, kdo na tuto vysokou školu nebo právnickou osobu vykonává rozhodující vliv, a současně tak, aby výzkum byl prováděn ve veřejném zájmu nebo na neziskovém základě nebo tak, že všechny zisky jsou zpětně investovány do vědeckého výzkumu této vysoké školy nebo právnické osoby, nebo **b) instituce kulturního dědictví, zhotoví-li pro účely vědeckého výzkumu rozmnoženinu díla** za účelem automatizované analýzy textů nebo dat v digitální podobě, prováděné za účelem získání informací, zahrnujících mimo jiné vzory, tendence a souvztažnosti; takto zhotovenou rozmnoženinu je povinná uložit s vhodnou úrovní zabezpečení a může ji uchovávat pro účely vědeckého výzkumu, včetně ověření výsledků výzkumu. Pan Matušík také podrobněji rozebral další body z navrhované novely (změny):

- § 31a Licence pro digitální výuku,
- čl. 6 směrnice – Uchování kulturního dědictví (stávající § 37 odst. 1 písm. a) b),
- mimo směrnici – omezení výčtu knihoven, za něž se neplatí odměna za absenční výpůjčky,
- § 37b Licence pro užití díla nedostupného na trhu,
- mimo směrnici – odměna za půjčování v knihovnách pro nakladatele § 87 – Práva nakladatele,
- Díla a jiné předměty ochrany nedostupné na trhu – užití na základě rozšířené kolektivní licence,
- § 97f – Seznam děl na trhu nedostupných: Národní knihovna zařadí do seznamu dílo, pokud rok vydání díla předchází nejméně o 20 let rok, v němž byl podán návrh na zařazení díla do seznamu. Nově je také nakladatel oprávněn Národní knihovnu písemně vyzvat k vyřazení svého díla ze seznamu.

---

*Dne 5. 1. 2023 nabyl účinnosti nový zákon č. 429/2022 Sb., který rozsáhle novelizuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon. Novelou byla do českého právního řádu transponována SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnice 96/9/ES a 2001/29/ES.

Mgr. Kristýna Ljubková

Když nakladatel zapomene... Evidence vymáhání povinných výtisků v NK ČR

Příspěvek byl věnovaný problematice PV z pozice NK ČR. Jeho obsahem byly tři body: na základě jakých zdrojů urgují, jak povinné výtisky vymáhají a ředitelské urgencye (letos pilotní provoz). Podklady pro urgencye v knihovně získávají z několika zdrojů: Je to takzvaná báze 60, kdy jim každý měsíc přichází „excelovská“ tabulka, ve které vidí knihy, které ten daný měsíc zařadily klastrové knihovny (VKOL, MZK). Dalším zdrojem jsou samonakladatelé a kontrola přes ISBN. Dalším dobrým zdrojem jsou tipy od kolegů z knihoven, které posílají na pv@nkp.cz. Mají takzvanou autoritu 33b v Alephu, kdy Aleph zpracuje po zadání třetího identifikátoru ISBN (nakladatel) tabulku, kde je vidět, že je PV Národní knihovny buď jenom jedenkrát, nebo povinné výtisky úplně chybí. Vidí tam i publikace z Ohlášených knih a vyhledané přes Google. Dále prohledávají různé typy databází, například České knihy. ČBDB, webové stránky nakladatelů. Povinné výtisky vždycky vymáhají telefonicky (pasivně nebo aktivně). Hlavním jádrem jejich odvolání je ale komunikace e-mailem nebo poštou (písemně), aby mohli posouvat urgenci někam výš. Mají spolu v oddělení sdílenou tabulku, kam zadávají urgované knihy s poznámkami o urgenci. První urgencye probíhá na základě formalizovaného vzoru. Druhá bývá do 2 měsíců. Pokud knížky vydavatel/nakladatel nepošle ani podruhé, tak začínají řešit takzvanou ředitelskou urgenci (formou předžalobní výzvy). Materiály jsou připravovány pro vedoucí ODDD, která ředitelskou urgenci odesílá na sekretariát GŘ NK ČR. Sekretariát GŘ urgenci vypraví pod svým číslem jednacím a nakladatel má 30 dnů na to, aby dodal chybějící PV. Dle jejich praxe má ředitelská urgencye smysl. Přesto jsou vydavatelé, kteří asi „čekají na žalobu“. Ta je plánována koordinovaně s ostatními zainteresovanými knihovnami.

Mgr. Anna Vandasová

Problematika povinného výtisku z hlediska správy fondů

Publikace (získané PV) prochází knihovnou Odborem doplňování, Odborem zpracování a končí právě v Odboru správy fondu. Povinný výtisk neperiodických publikací je vydavatel povinen bezplatně odevzdat těmto příjemcům: 2 PV do Národní knihovny ČR, 1 PV do Moravské zemské knihovny v Brně, 1 PV do Vědecké knihovny v Olomouci a 1 regionální PV místně příslušné krajské knihovně podle sídla vydavatele. Příjemci PV neperiodických publikací musí „trvale uchovávat konzervační a historický fond“. Konzervačním fondem se rozumí knihovní fond sestávající z knihovních dokumentů, které knihovna získala jako příjemce povinného výtisku (Knihovní zákon). Knihovny jsou povinny zajistit řádnou ochranu fondu: umístit fond ve vhodných podmínkách, chránit fond před odcizením a poškozením, zajistit restaurování fondu či převedení na jiný druh nosiče, je-li to třeba k trvalému uchování. Proto PV, které získá NK ČR, míří 1x právě do Národního konzervačního fondu a 1x do Univerzálního knihovního fondu, který slouží k prezenčnímu studiu v Klementinu. K trvalému uchování v Národním konzervačním fondu je potřeba mít odborníky, prostor, techniku, vybavení a tudíž nemalé finance. V průběhu let začaly s povinným výtiskem přicházet nové či rozšiřující se typy

dokumentů: (motivační) diáře a zápisníky, omalovánky, vyškrobavačky, spojovačky, křížovky, sudoku, osmisměrky, papírenské zboží, fotoalba, firemní tisky, katalogy zboží, informační letáky a brožurky, šedá literatura, divadelní programy. Počet těchto dokumentů narůstá a narůstají náklady na uskladnění, vazbu a obaly, což je pro knihovnu problém. V zásadě tyto dokumenty, u kterých dochází k přidělování ISBN, které by ho mít neměly, protože nemají žádnou vypovídací hodnotu, je „zbytečné“ je skladovat a trvale uchovávat. Přesto to NK ČR ukládá zákon. Proto má NK ČR snahu vytvořit metodiku, která by se stala základem „prováděcího doporučení“ (předpisu), které by mohlo zaštitit či vydat MK ČR a bylo by základem pro odevzdávání PV jak pro NK, tak pro nakladatele a upřesňovalo by definici PV. Na jehož základě by nakladatelé mohli sami vyhodnotit, zda mají dokument posílat knihovně. Samozřejmě je to velký právní problém, ale je to věc, kterou v knihovně řeší. Tento problém se týká i ostatních knihoven a je potřeba postupovat společně a vést na toto téma diskuzi. Je možné se inspirovat v jiných zemích (např. v Německu).

Anděla Prchlíková, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje **Problematika PV a NP (diskuze)**

Obsahem příspěvku byly hlavní 4 body (dotazy), které vyplynuly z minulé porady v rámci bloku „Akviziční praxe knihoven“:

1. Zda si knihovny evidují nabídkovou povinnost nebo potvrzují vydavatelé, že nemají zájem.
2. Zda vždy PV dávají do konzervačního fondu.
3. Zda jsou regionální fondy stavěné jen na PV či i na dalších dokumentech.
4. Jak a zda knihovny odepisují PV (neperiodických i periodických publikací).

Kolegyně bude ráda za jakoukoliv zpětnou vazbu přítomných k těmto bodům.

Ke všem prezentovaným tématům vznikla vždy fundovaná a na praxi založená diskuze. Informace z těchto skupinových řešení jsou velmi cenným zdrojem pro další práci knihoven v oblasti doplňování, zpracování a uchování dokumentů. Výsledkem porady byla kromě jiného i domluva, že ze strany NK ČR proběhne průzkum (formou sdíleného souboru či formuláře) ohledně typů dokumentů, které v rámci PV uchovávají, které jsou pro ně problematické. Předpokladem je komunikace ze strany všech knihoven s právem PV.

Zapsala Bc. Denisa Szaffnerová

Odkazy na prezentace:

- [Když nakladatel zapomene](#)
- [ISBN pro knihovny s právem PV](#)
- [Novela autorského zákona](#)
- [Povinný výtisk registr českých knih 2022](#)
- [Problematika povinného výtisku z hlediska správy fondů](#)